

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

XXXII.

U. Slovensko pisavo. — Da je priloga slovenski iz lastnega imena Slovenec in iz obrazila -ski, to vem, in od le-té končnice pravi Janežič, da „prirašča brez ozira na spol imenom narodov, stanov, krajev in časa in tvori tako imenovane splošne svojivne pridevnike, kateri kažejo, kar je lastno več osebam in stvarjem skup ali vsem ljudem kacega naroda ali stanu, ali pa vsemu kraju, vsemu času“, da se godijo pred in z njo mnogotere spremembe, da pismena in celi zlogi časih odletijo kakor p. slovenski namesti slovenecski, dolenec — dolenski, gorenc — gorenski, pevec — pevski, rokodelec — rokodelski i. t. d.

T. Najpred je slovenski iz Sloven in -ski; v stsl. se je glasilo to ime v enojnem št. Slovēnin' lat. slovenus, v množn. Slovēne, in pridevnik slovēn'sk' slovenicus na pr. slovenski jezik, rod, knez, slovensko pleme i. t. d.

U. Ravno tako se nareja slovanski iz Slovan in -ski, ne pa iz Slovanec, ktera oblika menda celo ni navadna. Kako se pa potem loči slovanski in slovenski v pomenu?

T. Kakor se loči latinski „slavicus“ in „slovenicus“, ali nemški „slavisch“ in „slovenisch“. Pervo tedaj je v splošnjem ali občnem, drugo pa v posebnem smislu. Sej menda veš, kateri so Slovani, kateri pa Slovenci? Da razvidiš, kateri se štejejo k unim, kod so stanovali in še zdaj stanujejo, poglej in beri p. Šafaříkov narodopis z zemljekazom (z mapo) in njegove slavne „starožitnosti slovanske“ (slavische Alterthümer); za te pa poglej Kozlerjev „zemljevid slovenske dežele in pokrajin“, in jasno ti bode vse.

U. Ze vem, da Slovan je občno ime, in da Slovani smo vsi skupaj p. Slovenci, Hrovati, Serbi, Bulgari, Rusi, Poljaki, Čehi, Slovaci in drugi rodovi ob Labi proti severju in vzhodu; Slovenec je pa posebno ime, in Slovenci smo Slovani po Kranjskem, Koroškem, Štajerskem, Goriškem, Istrijskem ter po nekterih bližnjih krajih. — Če je pa slovenski pridevnik v posebnem pomenu, in se izpeljuje kar iz Sloven in -ski, ali je ime Sloven, Sloveni tudi le posebno ime?

T. Nekdaj je bilo ime posamesnega plemena ali rodu slovanskega, ali pozneje se je povzdignilo v občno, in po tem se ima v knjigah iz raznih časov tudi razno razlagati, sedaj v posebnem zdaj v splošnjem pomenu. — Prav všeč mi je še zdaj v obliki Sloven — Sloveni, in ker smo za posebni rod poprijeli se imena Slovenec — Slovenci, je razloček gotov, in pisava Sloven — Sloveni, kakor Slovan — Slovani, v občnem smislu „Slave — Slaven“ nedvomna. Drugač je zastran pridevnika „slovenski“, kateri utegne biti dvomljiv; da se temu ognemo, pišimo torej „slovenski“ le v posebnem pomenu „slovenisch“, „slovanski“ pa v splošnjem t. j. „slavisch“.

XXXIII.

U. „Slovaci imenujejo sami sebe tudi Slovence, svoj jezik slovanski ali slovenski, svojo deželo kot nekdanj še sedaj tudi Slovenčino“ — si pisal ti sam l. 1860, in če se prav spomnim, sem bral sim ter tje v slovanskih spisih tudi obliko Slovinci, in po tem slovinski.

T. Res je to, da se Slovaci — Slovaki po Ogerskem imenujejo Slovenci v enakem obziru kakor mi, in morebiti še z večo pravico. Oni so pravi nasledniki nekdanjih Slovenov ob Donavi, in torej prav zovejo svoj jezik slovenski v lastnem pomenu, v občnem pa tudi slovanski jezik ali narečje slovansko.

U. Kteri Slovani se kličejo po tem Slovinci, in katerih jezik je slovinski?

T. V starih, zlasti jugoslovanskih knjigah se bere oblika slovinski prav dostikrat v tistem smislu, v katerem se rabi Sloven — slovenski, in treba je tedaj jo na tanko ločiti. Sedanji čas se imenujejo nekteri severni Slovani ob Labi sami sebe Slovince — Slovence, in govor svoj slovinski pa tudi slovenski.

U. Zdi se mi, da tudi nam Slovincem pravijo nekteri Slovinci, ali ne?

T. Res je, in sicer Čehi imenujejo nas zahodnje Slovence po Štajerskem, Koroškem, Kranjskem Slovince in jezik naš slovinski, da nas razločijo od vzhodnjih Slovencev ali Slovakov po Ogerskem, ktere pišejo za Slovence, in njihovo narečje zovejo slovensko, ktero jim je jezik če-

skoslovanski. Pomen se ravna torej po jeziku slovanskem, v katerem je pisana knjiga.

U. Kaj pa, ko bi mi zahodnji Slovenci svojim vzhodnjim bratom po Ogerskem rekli zdaj Slovinci?

T. Da bi bila zmešnjava še večja, kaj ne! Sej jim pravimo Slovaci — Slovaki, in jezik njihov je slovaški, — oblika razumna in razločna dokaj.

U. V srednjem kotu med nami so pa Slavonci, in Slavonec je še le prav posebno imenovanje po deželi v kraji med Savo in Dravo, vendar se loči lahko od oblik Slovenec — Slovak, slavonski od slovenski — slovaški.

T. Znamenito je, kar piše o tem imenovanju Kurelac, daje „Slavonac le izvrnuto ime Slovenac“, da so Slavonci nekdanj bili pravi Slovenci ter govorili slovenski, in da je sedanja oblika le popačena po tujih latinsko-madžarskih zgledih.

P a š n i k.

Zgledi. Zgledi imajo neizrečeno veliko moč; to se vidi prav posebno na tem, kako se otroci govoriti naučijo. Čegav je otrok, in kakošnega stahu so njegovi starši, skleniti se more po glasu in izreki govorjenja. Od domačih se nauči otrok govoriti; govori pa tako, kakor sliši, da drugi marljajo, dobro ali slabo; prejme tedaj tudi vnanjo obliko v govorjenji le od drugih. Nekteri tako lepo, pohlevno in mirno govoré, da gane to tudi surovega človeka, in žlahnuje njegovo besedo. Govoriti je otroku važen opravek, ker si z govorjenjem kratek čas dela, tedaj krepko izrekuje, določno zapopada, ter besedo večkrat posnema in jo ponavlja. Vsaka nova beseda je njemu nenavadna, premišluje jo in izgovarja. Otroci radi poslušajo surove in nespodobne besede, jih premišlujejo, in domači se čudijo ko slišijo, da otrok zavalí kako kosmato.

Iz tega pa vidimo, koliko pri družinah tudi posli pomagajo otroke izrejevati. „Srečen je otrok“ pravi Herder, kateri sliši od svoje perve mladosti lepe, razumljive, človeške glasove, kateri mu vravnajo jezik in govorjenje. Srečen je otrok, kteremu njegova mati ali postrežnica, njegovi bratje in sestre, prijetli v besedi podajajo razum in lepo obnašanje; tega ne pozabi nikdar, ker govoriti se učimo le tako, da druge slišimo govoriti“.